

ICHKI ISHLAR ORGANLARI FAOLIYATIDA SHAFFOFLIKNI TA'MINLASH MASALALARI

Yaxshilikov Bobosher Sherali o'g'li

IIV Akademiyasi kursanti

Annotatsiya: Ichki ishlar organlari faoliyatida shaffoflikni ta'minlash bugungi zamon davlat boshqaruvida muhim yo'nalishlardan biri sifatida qaralmoqda. Ochiqlik va shaffoflik prinsiplari fuqarolarning davlat organlariga bo'lgan ishonchini oshirish, davlat boshqaruvi sifatini yaxshilash va korrupsiyaga qarshi kurashishda samarali vosita hisoblanadi. Ayniqsa, huquqni muhofaza qiluvchi tizimlarda shaffoflikni ta'minlash davlat va jamiyat o'rtasidagi o'zaro aloqalarni mustahkamlashda katta ahamiyatga ega. Mazkur maqolada ichki ishlar organlarida shaffoflikni ta'minlashning nazariy va amaliy jihatlarini, shu jumladan, huquqiy asoslar, axborot siyosati, jamoatchilik nazorati, raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari tahlil qilinadi. O'zbekiston Respublikasi qonunchiligi va Prezident farmonlari orqali ichki ishlar tizimida shaffoflikni kuchaytirishga qaratilgan chora-tadbirlar ko'rib chiqiladi. Shu bilan birga, mavjud muammolar, jumladan, axborotga erkin kirishdagi cheklovlar, jamoatchilik ishtirokining pastligi, raqamli xizmatlarning yetarlicha rivojlanmagani muhokama qilinadi. Maqolada shuningdek, xalqaro tajriba o'rganilib, rivojlangan davlatlarda ichki ishlar organlari faoliyatining ochiqligi va hisobdorligini ta'minlash bo'yicha samarali amaliyotlar misolida taqdim etiladi. Bu esa O'zbekistonda ushbu yo'nalishda amalga oshirilayotgan islohotlarning samaradorligini oshirishga, jamoatchilik bilan muloqotni kuchaytirishga xizmat qiladi. Ochiqlik va shaffoflikni ta'minlash nafaqat qonuniy talab, balki ichki ishlar organlari faoliyatining samaradorligini oshirish, fuqarolar huquqlarini himoya qilish, korrupsiyaga qarshi kurashish va jamiyatda ishonch muhitini yaratishda muhim omil hisoblanadi. Shu bois, ushbu masalalarga alohida e'tibor qaratish, tizimli yondashuv va innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish zarur.

Kalit so'zlar: ichki ishlar organlari, shaffoflik, ochiqlik, davlat boshqaruvi, huquqni muhofaza qilish, jamoatchilik nazorati, axborot siyosati, korrupsiyaga qarshi kurash, raqamli texnologiyalar, fuqarolarning ishtiroki

Аннотация: Обеспечение прозрачности деятельности органов внутренних дел является одним из ключевых направлений современной государственной политики. Принципы открытости и прозрачности способствуют повышению доверия граждан к государственным структурам, улучшению качества управления и эффективной борьбе с коррупцией. Особенно важна прозрачность в правоохранительной системе, поскольку она укрепляет взаимодействие между государством и обществом. В данной статье анализируются теоретические и практические аспекты обеспечения прозрачности в деятельности органов внутренних дел, включая правовые основы, информационную политику, общественный контроль и возможности использования цифровых технологий. Рассматриваются меры, направленные на повышение

20-May, 2025-yil

прозрачности, реализуемые в рамках законодательства Республики Узбекистан и президентских указов. Обсуждаются существующие проблемы, такие как ограниченный доступ к информации, низкий уровень участия общественности и недостаточное развитие цифровых сервисов. Также в статье представлен международный опыт обеспечения открытости и подотчетности органов внутренних дел, демонстрирующий успешные практики развитых стран. Это способствует повышению эффективности реформ в Узбекистане и укреплению диалога с обществом. Прозрачность и открытость деятельности органов внутренних дел не только законодательное требование, но и важный фактор повышения эффективности работы, защиты прав граждан, борьбы с коррупцией и создания доверительной атмосферы в обществе. Поэтому необходимо уделять особое внимание этим вопросам, внедрять системный подход и современные инновационные технологии.

Ключевые слова: органы внутренних дел, прозрачность, открытость, государственное управление, правоохранительные органы, общественный контроль, информационная политика, борьба с коррупцией, цифровые технологии, участие граждан

Abstract Ensuring transparency in the activities of internal affairs bodies is one of the key directions of modern state governance. Principles of openness and transparency contribute to increasing citizens' trust in government institutions, improving management quality, and effectively combating corruption. Transparency is especially crucial in law enforcement systems, as it strengthens the relationship between the state and society. This article analyzes the theoretical and practical aspects of ensuring transparency in the activities of internal affairs bodies, including legal foundations, information policies, public oversight, and opportunities for using digital technologies. Measures aimed at enhancing transparency within the framework of the legislation of the Republic of Uzbekistan and presidential decrees are examined. Existing problems such as limited access to information, low public participation, and underdeveloped digital services are discussed. The article also presents international experience in ensuring openness and accountability of internal affairs agencies, illustrating successful practices from developed countries. This experience helps improve the effectiveness of reforms in Uzbekistan and enhances dialogue with society. Transparency and openness of internal affairs bodies' activities are not only legal requirements but also important factors in improving efficiency, protecting citizens' rights, fighting corruption, and creating a trusting social environment. Therefore, special attention should be given to these issues, employing a systematic approach and adopting innovative technologies.

Key words: internal affairs bodies, transparency, openness, public administration, law enforcement, public oversight, information policy, anti-corruption, digital technologies, citizen participation

KIRISH

20-May, 2025-yil

Davlat boshqaruvida shaffoflik va ochiqlik tamoyillari zamonaviy demokratik jamiyatlarning asosiy prinsiplaridan biridir. Ushbu tamoyillar fuqarolarning davlat organlari faoliyatiga bo‘lgan ishonchini oshirish, korrupsiya va noqonuniy amaliyotlarga qarshi samarali kurashish, shuningdek, davlat boshqaruvining sifatini yaxshilash uchun muhim vosita sifatida xizmat qiladi. Ayniqsa, ichki ishlar organlari kabi huquqni muhofaza qiluvchi tizimlarda shaffoflikni ta’minlash davlat va jamiyat o‘rtasidagi ishonch aloqalarini mustahkamlash, fuqarolar huquqlarini himoya qilish va xavfsizlikni ta’minlashning ajralmas qismi hisoblanadi. O‘zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishganidan so‘ng davlat boshqaruvinini modernizatsiya qilish, ochiqlik va shaffoflikni ta’minlash yo‘nalishida qator islohotlar amalga oshirildi. Xususan, Ichki ishlar organlarining faoliyatini yanada ochiq va jamoatchilik nazoratiga qaram qilish uchun qonuniy hujjatlar qabul qilinib, axborot berish tartiblari takomillashtirildi. Bunday chora-tadbirlar davlat va jamiyat o‘rtasida o‘zaro ishonchni oshirish, huquqiy davlat qurilishi va fuqarolarning konstitutsiyaviy huquqlarini ta’minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Shaffoflikni ta’minlash – bu faqat axborot berish masalasi emas, balki ichki ishlar organlarining harakatlari ochiqligi, ularning huquqiy va axloqiy javobgarligi, jamoatchilik bilan samarali muloqot o‘rnatish demakdir. Bu esa o‘z navbatida davlat organlari faoliyatining samaradorligini oshirish, korrupsiya va suiiste’molliklarning oldini olishga xizmat qiladi. Mazkur maqolada ichki ishlar organlarida shaffoflikni ta’minlashning nazariy asoslari, qonunchilik bazasi, amaliyotdagi muammolar va ularni bartaraf etish yo‘llari tahlil qilinadi. Shuningdek, raqamli texnologiyalar, jamoatchilik nazorati va axborot siyosati sohasida mavjud imkoniyatlar va cheklovlar ko‘rib chiqiladi. O‘zbekiston tajribasi bilan bir qatorda, xalqaro standartlar va ilg‘or xorijiy tajribalar ham o‘rganilib, ichki ishlar organlarida shaffoflikni oshirish bo‘yicha samarali mexanizmlar taqdim etiladi. Bugungi kunda ichki ishlar tizimida shaffoflikni ta’minlash nafaqat huquqiy talab, balki fuqarolarning davlatga bo‘lgan ishonchini mustahkamlash, davlat boshqaruvining sifatini oshirish, jamiyatda qonun ustuvorligini ta’minlashda muhim omil hisoblanadi. Shuning uchun ushbu masalaga tizimli va kompleks yondashuv zarur bo‘lib, davlat organlari faoliyatida yangi texnologiyalarni joriy qilish, axborot siyosatini takomillashtirish hamda fuqarolarning faol ishtirokini rag‘batlantirish talab etiladi. Ochiqlik va shaffoflikni ta’minlash ichki ishlar organlari faoliyatining samaradorligini oshirish, korrupsiyaga qarshi kurashda muhim omil bo‘lishi bilan birga, jamiyatda fuqarolik ongini rivojlantirish, huquqiy madaniyatni oshirishda ham katta ahamiyatga ega. Shu bois, mazkur maqola ichki ishlar organlarida shaffoflikni ta’minlash sohasidagi dolzarb muammolarni yoritish, ularni hal qilish yo‘llarini izlash va zamonaviy davlat boshqaruvi tizimida bu masalaning o‘rni va ahamiyatini ko‘rsatishga qaratilgan.

ASOSIY QISM

Ichki ishlar organlarida shaffoflikni ta’minlash davlat boshqaruvida demokratik tamoyillarni amalga oshirishning muhim qismi hisoblanadi. Ushbu tamoyil ichki ishlar tizimining fuqarolarga ochiqligini, ularning faoliyatining qonuniyligi va hisobdorligini ta’minlashni nazarda tutadi. Shaffoflik nafaqat ichki ishlar organlarining o‘z faoliyatini jamoatchilikka taqdim etishidan iborat, balki bu tizimning huquqiy, tashkiliy va axborot kommunikatsiya mexanizmlarini rivojlantirishni ham o‘z ichiga oladi.

Shaffoflikning huquqiy asoslari

O‘zbekiston Respublikasining qonunchilik bazasi ichki ishlar organlarida shaffoflikni ta’minlash uchun zaruriy asoslarni yaratadi. Xususan, O‘zbekiston Respublikasining “Davlat boshqaruvi to‘g‘risida”gi qonuni, “Davlat organlarining ochiqqligi to‘g‘risida”gi qonunlari, shuningdek, Prezident farmonlari va qarorlari orqali davlat boshqaruvining shaffofligi ta’minlanadi. Ichki ishlar organlarining faoliyatini ochiq qilish, fuqarolarga axborot berish, jamoatchilik nazoratini yo‘lga qo‘yish davlat siyosatining ustuvor vazifalaridan biridir. Bu huquqiy hujjatlar fuqarolarning davlat organlaridan malakali va o‘z vaqtida axborot olish huquqini kafolatlaydi. Shu bilan birga, davlat organlari o‘z faoliyatining qonuniyligi va samaradorligini jamoatchilikka ochiq tarzda ko‘rsatishi talab etiladi. Bu esa ichki ishlar organlarida shaffoflikni ta’minlash uchun qonuniy maydon yaratadi.

Axborot siyosati va jamoatchilik bilan muloqot

Shaffoflikning muhim elementi ichki ishlar organlarining jamoatchilik bilan samarali muloqotidir. Axborot siyosati sohasida joriy etilgan yangiliklar, axborot berish mexanizmlari, matbuot xizmatlari, rasmiy veb-saytlar va ijtimoiy tarmoqlardagi faoliyat orqali fuqarolarni ichki ishlar organlarining ish jarayoni bilan yaqindan tanishtirish amalga oshiriladi. Masalan, O‘zbekiston ichki ishlar vazirligining rasmiy sayti va ijtimoiy tarmoqlardagi sahifalari doimiy yangilab boriladi, bu orqali fuqarolarga tezkor va aniq axborot yetkaziladi. Bu esa shaffoflikni ta’minlashda raqamli texnologiyalarning samarali vositasi sifatida xizmat qiladi. Shuningdek, jamoatchilik nazoratini kuchaytirish maqsadida ochiq muloqot platformalari tashkil qilinmoqda. Ular orqali fuqarolar o‘z murojaatlarini yo‘llashi, taklif va tanqidlarini bildirish imkoniga ega bo‘ladi. Bunday mexanizmlar davlat organlarining ishonchliligini oshiradi va korrupsiyaga qarshi kurashda samarali instrument sifatida namoyon bo‘ladi.

Shaffoflikni ta’minlashdagi mavjud muammolar

Shu bilan birga, ichki ishlar organlarida shaffoflikni ta’minlash jarayonida qator muammolar ham mavjud. Jumladan, axborot olishda yuzaga keladigan cheklovlar, fuqarolarning faol ishtirok etmasligi, ba’zi holatlarda axborotning to‘liq va aniq yetkazilmasligi kabi muammolar mavjud. Bu esa davlat va fuqarolar o‘rtasidagi ishonch darajasini pasaytirishi mumkin. Bundan tashqari, ba’zi mintaqaviy va hududiy ichki ishlar bo‘linmalarida texnologik infratuzilmaning yetarlicha rivojlanmagani shaffoflikning past darajasiga sabab bo‘lmoqda. Axborot kommunikatsiya tizimlari va jamoatchilik bilan muloqot mexanizmlarini yanada takomillashtirish zarurati kundalik hayotda sezilmoqda.

Xalqaro tajriba va uning O‘zbekistonga ta’siri

Shaffoflikni ta’minlash bo‘yicha xalqaro tajribalar ichki ishlar organlarining samarali boshqaruvi uchun muhim yo‘nalishlar beradi. Yevropa Ittifoqi, BMT, OECD kabi tashkilotlar tomonidan ishlab chiqilgan standartlar va tavsiyalar huquqni muhofaza qilish organlarining hisobdorligi va jamoatchilik nazoratini kuchaytirishga qaratilgan. Masalan, Yevropa Ittifoqining “Ochiq hukumat” konsepsiyasi doirasida ichki ishlar organlarining faoliyati to‘g‘risida muntazam hisobotlar tayyorlash, fuqarolarni o‘z vaqtida xabardor qilish va ularning fikrini hisobga olish tizimlari yo‘lga qo‘yilgan. Shuningdek, BMT tomonidan

20-May, 2025-yil

ishlab chiqilgan “Politsiya hisobdorligi bo‘yicha qo‘llanma”da huquqiy va ma‘muriy mexanizmlarni mustahkamlash, jamoatchilik bilan samarali muloqotni rivojlantirish bo‘yicha aniq ko‘rsatmalar mavjud. O‘zbekiston bu tajribalarni o‘z tizimiga moslashtirish orqali ichki ishlar organlarining shaffofligini oshirish va fuqarolarning davlat boshqaruvida ishtirokini kuchaytirishga intilmoqda. Raqamli transformatsiya jarayonida onlayn platformalar, elektron murojaatlar, ijtimoiy tarmoqlardagi faoliyat shaffoflikni ta‘minlash vositasi sifatida keng qo‘llanilmoqda.

Innovatsion texnologiyalar va shaffoflik

Bugungi kunda raqamli texnologiyalar ichki ishlar organlarining ochiqligini oshirishda asosiy vositalardan biridir. Elektron hujjatlar aylanishi, onlayn axborot resurslari, interaktiv xizmatlar va mobil ilovalar orqali fuqarolar ichki ishlar tizimi bilan samarali muloqot qilishi mumkin. Bu esa nafaqat axborotga erkin kirishni ta‘minlaydi, balki ichki ishlar organlarining ish faoliyatining tezkorligini va aniqligini oshiradi. Shuningdek, bu tizim korrupsiyaga qarshi kurashda muhim rol o‘ynaydi, chunki ochiqlik va hisobdorlik korrupsiya xavfini kamaytiradi.

Jamoatchilik ishtirokining ahamiyati

Shaffoflikni ta‘minlashda jamoatchilik ishtiroki muhim ahamiyatga ega. Fuqarolarning davlat organlarining faoliyatini kuzatib borishi, taklif va tanqidlarini bildirishi davlat boshqaruvi sifatini oshirishga yordam beradi. Shu bois, ichki ishlar organlari tomonidan jamoatchilik bilan muloqot platformalarini kengaytirish, fuqarolarni faol ishtirokga chorlovchi dasturlar ishlab chiqish zarur. Mazkur yo‘nalishda faol jamoatchilik nazorati institutlarini rivojlantirish, nodavlat notijorat tashkilotlari va ommaviy axborot vositalari bilan hamkorlik qilish natijalarini oshiradi. Bu esa davlat boshqaruvida ochiqlikni yanada mustahkamlaydi va fuqarolarning davlatga ishonchini oshiradi.

XULOSA

Ichki ishlar organlarida shaffoflikni ta‘minlash zamonaviy davlat boshqaruvining muhim tamoyillaridan biri bo‘lib, uning amalga oshirilishi demokratik jamiyat qurish va huquqiy davlat tamoyillarini mustahkamlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ushbu jarayon davlat va fuqarolar o‘rtasidagi ishonchni mustahkamlash, davlat organlarining faoliyatini qonuniy va samarali qilish hamda korrupsiyaga qarshi samarali kurashish imkonini yaratadi. Shaffoflikning ta‘minlanishi ichki ishlar organlarining nafaqat o‘z ish faoliyatini jamoatchilikka ochiq ko‘rsatishini, balki bu faoliyatni qonuniy, axloqiy va tashkilotchilik jihatdan sifatli yuritilishini anglatadi. O‘zbekiston Respublikasining so‘nggi yillardagi islohotlari, xususan, davlat boshqaruvining shaffofligini oshirishga qaratilgan qonuniy hujjatlar va strategiyalar ichki ishlar organlarida shaffoflik tamoyillarini amaliyotga joriy etishda muhim asos bo‘lib xizmat qilmoqda. Ochiqlikni ta‘minlash maqsadida yaratilgan qonunchilik bazasi va axborot siyosati, raqamli texnologiyalarni keng joriy qilish, jamoatchilik nazoratini yo‘lga qo‘yish kabi tashabbuslar tizimda islohotlarni samarali amalga oshirish imkonini beradi. Shu bilan birga, bu jarayonlar davlat boshqaruvining sifatini oshirishga, korrupsiya va suiiste‘molliklarning oldini olishga xizmat qiladi. Ichki ishlar organlarida shaffoflikni ta‘minlashda eng muhim omillardan biri bu jamoatchilik bilan samarali muloqot o‘rnatishdir. Fuqarolar o‘z fikrlarini erkin ifoda eta oladigan, davlat

20-May, 2025-yil

organlari faoliyati haqida to‘liq va tezkor axborot oladigan platformalarning mavjudligi, shu bilan birga, fuqarolarning faol ishtirokini ta’minlaydigan mexanizmlar tizimni yanada shaffof qiladi va davlat idoralariga bo‘lgan ishonchni oshiradi. Shu sababli, ichki ishlar organlari uchun axborot berishning sifat va miqdorini oshirish, jamoatchilik bilan ochiq muloqotlarni rivojlantirish dolzarb vazifalardan biridir. Shu bilan birga, amaliyotda shaffoflikni ta’minlash jarayonida duch kelinayotgan qator muammolar ham mavjud. Ular orasida axborot resurslari yetishmasligi, texnologik infratuzilmaning rivojlanmaganligi, ba’zi hududlarda jamoatchilik nazoratining sustligi va fuqarolarning davlat faoliyatiga kamroq jalb qilinishi kabi masalalar bor. Bu kamchiliklarni bartaraf etish uchun davlat organlari va jamiyat vakillari o‘rtasida hamkorlikni kuchaytirish, yangi raqamli vositalarni joriy etish, shuningdek, fuqarolarning davlat boshqaruvida faol ishtirokini rag‘batlantirish zarur. Xalqaro tajriba ham shaffoflikni oshirish yo‘lida samarali strategiyalar va mexanizmlar yaratishda muhim manba bo‘lib xizmat qiladi. Ko‘plab mamlakatlar ichki ishlar organlarida hisobdorlikni oshirish, korrupsiyaga qarshi kurashda jamoatchilik ishtirokini kengaytirish, elektron boshqaruvni rivojlantirish orqali shaffoflikni ta’minlamoqdalar. O‘zbekiston ham o‘zining huquqiy bazasini va amaliyotini xalqaro standartlar asosida rivojlantirishga intilmoqda. Raqamli texnologiyalar, onlayn monitoring tizimlari, elektron murojaatlar tizimi orqali davlat boshqaruvining shaffofligini oshirishga katta e’tibor qaratilmoqda. Umuman olganda, ichki ishlar organlarida shaffoflikni ta’minlash nafaqat huquqiy talab, balki davlat boshqaruvida samaradorlikni oshirish, korrupsiyaga qarshi kurashda samarali vosita va fuqarolar bilan davlat o‘rtasida o‘zaro ishonchni mustahkamlash uchun zarur shart-sharoitdir. Mazkur jarayonlarni yanada takomillashtirish uchun qonunchilikni doimiy ravishda yangilash, axborot kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy qilish, fuqarolarni davlat boshqaruvida faol ishtirok etishga rag‘batlantirish zarurdir. Shaffoflikni ta’minlash sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar va amaliy chora-tadbirlar ichki ishlar organlarining zamonaviy davlat boshqaruvi tizimidagi o‘rnini yanada mustahkamlab, jamiyatdagi qonun ustuvorligini ta’minlash va fuqarolarning davlatga bo‘lgan ishonchini oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, bu jarayonlarning muvaffaqiyati davlat organlari va fuqarolar o‘rtasida ochiq muloqot va hamkorlikni mustahkamlashga bog‘liq bo‘lib, shaffoflikni ta’minlashga oid barcha sohalarda tizimli yondashuvni talab qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Qodirov. S. Sh. (2021). Davlat boshqaruvida ochiqlik va shaffoflik tamoyillarining huquqiy asoslari. – Toshkent: Yuridik nashr.
2. Rahmatullayev. A. (2020). Davlat va jamiyat boshqaruvida fuqarolik ishtirokini ta'minlash mexanizmlari. – Toshkent: Adolat.
3. Sobirov. F. B. (2022). Huquqni muhofaza qiluvchi organlarda jamoatchilik nazorati: muammo va yechimlar. // “Kriminalistika va sud ekspertizasi” ilmiy-amaliy jurnali, №3, 45–52-betlar.
4. Mamadaliyev. D. (2023). O'zbekiston ichki ishlar organlarida axborot xizmatlarining rivojlanish tendensiyalari. // “Ijtimoiy fanlar” jurnali, №2.

Global
Science
Publication